

Školní preventivní program
Základní školy, Liberec, Lesní 575/12, příspěvková organizace
Školní rok 2026/2027

Č. j.:	03-08-16	Účinnost od data:	1. 9. 2026
Spisový znak:	2.1	Skartační znak:	S 5

Ředitel Základní školy, Liberec, Lesní 575/12, příspěvková organizace
(dále škola)

pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví,
v souladu se zněním zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším
odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),
ve znění pozdějších předpisů
vydává

školní preventivní program.

1 Obsah

1	Obsah.....	2
2	Úvod	4
3	Tým spolupracovníků	5
4	Vzdělávání zaměstnanců	7
5	Školní prevence v rámci stupňů a dětského kolektivu	8
5.1	Prevence školního neúspěchu a tím i tím rizikových projevů chování.....	8
5.2	Školní prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů na prvním stupni	8
5.2.1	Cíl školní prevence dětí mladšího školního věku:.....	9
5.2.2	Konkrétní témata školní prevence v jednotlivých ročnících.....	9
5.3	Školní prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů na druhém stupni	11
5.3.1	Školní prevence dětí staršího školního věku:	11
5.3.2	PPP realizovaný ne/externími organizacemi ve školním roce 2022/2023	12
5.4	Evaluace školního preventivního programu.....	Chyba! Záložka není definována.
6	Seznam důležitých institucí v rámci řešení problémů spjatých s prevencí patologických projevů na ZŠ	20
7	Základní postupy řešení rizikového chování v škole v souladu se zákonem	22
7.1	Základní postupy školy při zjištění zneužívání návykových látek	22
7.1.1	Omamné a psychotropní látky, dále jen OPL	23
7.1.1.1	Distribuce OPL ve škole	24
7.1.1.2	Nález OPL ve škole.....	24
7.1.2	Alkohol a cigarety	25
7.1.2.1	Nález alkoholu nebo cigaret	25
7.1.2.2	Užití tabákových výrobků ve škole	26
7.1.2.3	Konzumace alkoholu ve škole	26
7.2	Šikana	27
7.2.1	Charakteristika šikany.....	28
7.2.2	Podoby šikany.....	28
7.2.3	Kyberšikana	29
7.2.4	Škádlení x agrese	29
7.2.5	Přímé varovné signály šikanování	30
7.2.6	Nepřímé varovné signály šikanování.....	30
7.2.7	Signály šikany pro rodiče	31
7.2.8	Bezpečné prostředí ve škole – prevence šikany.....	31
7.2.9	Schéma prevence školních šikan na ZŠ Lesní v rámci rovin.....	32
7.2.10	Charakteristika a základní postup v řešení jednotlivých stádií šikany.....	33

7.2.11	Nápravná opatření.....	35
7.2.12	Odpovědnost rodičů.....	36
7.2.13	Komunikace školy s rodiči.....	36
7.2.14	Informace pro rodiče o školním programu proti šikanování.....	37
7.2.15	Šikana zaměřená na učitele.....	37
7.2.16	Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele z pohledu ZŠ Lesní.....	38
7.2.17	Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele z pohledu samotného pedagoga..	38
7.2.18	Právní odpovědnost školy	38
7.2.19	Trestně-právní hledisko šikany	40
7.2.20	Syndrom CAN.....	40
7.2.21	Trestní odpovědnost	40
7.3	Krádeže a vandalizmus v prostředí školy.....	42
7.3.1	Preventivně proti krádežím	42
7.3.2	Nahlášení krádeže žákem	42
7.3.3	Preventivně proti vandalismu	42
7.3.4	Jak postupovat při vzniku škody	43
7.4	Používání elektroniky ve škole a při vyučování	43
7.5	Etický kodex školy.....	43
7.6	Pravidla pro učitelské děti	43
8	Inkluze	45
8.1	Postup při řešení, kdy mám žáka se vzdělávacími potížemi, kterému mohou pomoci podpůrná opatření:	45
8.2	Ohrožení žáka školním neúspěchem	46
9	Zdroje.....	47

2 Úvod

Minimální preventivní program vychází z uvedených pokynů MŠMT, které do prevence rizikového chování zařazuje konzumaci, distribuci a manipulaci s návykovými látkami včetně alkoholu, kouření, kriminality, vandalství, virtuální drogy a gambling, záškoláctví, šikanu, kyberšikanu a jiné násilí, rasismus, xenofobii, intoleranci, antisemitismus, CAN aj.

Cílem minimálního preventivního programu je ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví a zdraví všech zaměstnanců a spolužáků na území školy v době vyučování a bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat základní rizikové chování.

3 Tým spolupracovníků

a. Vedení školy

Ing. Tomáš Řebíček, ředitel

Mgr. Aleš Dlouhý, zástupce ředitele

Mgr. Michaela Ulvrová, zástupkyně ředitele

b. TU prvního stupně

I.A PaedDr. Monika Koubová

I.B Mgr. Kateřina Kvízová

II.A Mgr. Darja Vojtová

II.B Mgr. Helena Hanzalová

III.A Mgr. Monika Fiebigerová

III.B Mgr. Barbora Pražáková

IV.A Mgr. Šárka Bartošová

IV.B Mgr. Martina Bábíková

IV.C Mgr. Bc. Martina Gončarová

V.A Mgr. Vladimíra Poláčková

V.B Mgr. Adéla Hýsková

c. TU druhého stupně

VI.A Dr. Tereza Jandura

VI.B Bc. Vojtěch Linhart

VII.A Mgr. Ondřej Pražák

VII.B Mgr. Jana Pavelčáková

VIII.A Mgr. Barbora Terčová

VIII.B Mgr. Klára Samšíňáková

IX.A Mgr. Radka Leiblová

IX.B Mgr. Miloslav Kůta

d. Speciální pedagog

Mgr. Alexandr Nišev

e. Metodik prevence

Mgr. Petra Bindr Machartová

Dr. Tereza Jandura

f. Výchovné poradkyně

Mgr. Vladimíra Poláčková – 1. stupeň

Mgr. Radka Leiblová - 2. stupeň

g. Vychovatelky školní družiny

Petra Pivodová

Jiřina Čiháčková

Markéta Kůtková

Marcela Chýle

Eva Sádecká

Zuzana Nováková

h. Asistentky pedagogů

Mgr. Eliška Trněná

Ing. Katarina Vlčková

Veronika Jílková

Jaroslav Outrata

Kateřina Řeháčková

Irena Taitlová

Jana Velová

4 Vzdělávání zaměstnanců

Hlavní podíl na dalším rozvíjení znalostí a dovedností související s prevencí rizikového chování spočívá v samostudiu všech zaměstnanců školy, zejména pak školního metodika prevence a školních psychologů. Pro pedagogy podílející se na realizaci minimálního preventivního programu jsou metodickým pomocníkem školní speciální pedagogové a metodik prevence, kteří pro ně vyhledávají nové informace a zprostředkovávají konkrétní realizaci programů.

Na pravidelných setkáních řeší krizový tým složený z vedení školy, výchovných poradkyň, speciálních pedagogů a metodiků prevence aktuální dění ve škole.

Metodické vedení asistentů

- skupinové setkání probíhá 1krát za měsíc. Setkání slouží ke sdílení zkušeností s prací s žáky, kteří potřebují asistenci. Zároveň řešíme jednotlivé kazuistiky, vzájemně si asistentky poskytují různé možnosti, jak problémové situace řešit. Probíráme posuny, které vedou ke zlepšení jak v oblasti výuky, tak i přístupu a chování.
- Individuální konzultace s asistentkami na základě potřeb

Program „Aktivní střelec“

Cílová skupina: pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci školy

Termín: před zahájením školního roku

Forma: školení a praktický nácvik modelových situací

Realizátor: ARMY ARMS s.r.o.

V rámci prevence a zvýšení bezpečnosti školy absolvují pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci před zahájením školního roku program „Aktivní střelec“, zaměřený na prevenci a připravenost školy na mimořádnou událost spojenou s přítomností ozbrojeného útočníka.

Školení se zaměřuje na rozpoznání možného ohrožení, základní postupy zaměstnanců při vzniku mimořádné události, ochranu žáků a zaměstnanců, komunikaci a spolupráci se složkami integrovaného záchranného systému. Součástí přípravy je také praktický nácvik modelových situací.

Cílem programu je zvýšit připravenost zaměstnanců školy, sjednotit jejich postupy a posílit schopnost účinně reagovat v případě ohrožení života a zdraví osob ve škole.

5 Školní prevence v rámci stupňů a dětského kolektivu

5.1 Prevence školního neúspěchu a tím i tím rizikových projevů chování

Děti nejmladšího školního věku

- Depistáž v 1. třídách – podchycení (kolem listopadu) dětí nezralých, s projevy SPU. Následující speciální pedagogické vyšetření, konzultace s rodiči – doporučení pro reedukaci, přístup, úpravu výchovného působení na dítě. Doporučení pro práci do hodin.
- Opakovaná speciální. pedagogická vyšetření v 2. ročnících, kdy se vyhodnocují podpůrná opatření dle potřeby se rodičům dítěte doporučuje vyšetření v PPP.
- Individuální reedukace se žáky s SPU zaměřená nejen na nápravu, ale i na probírání různých situací, do kterých se děti dostávají

Třídnické hodiny, vrstevnické skupiny

- Třídnické hodiny pravidelně mapují atmosféru ve třídě. Hodiny jsou zaměřeny na svůj postoj k vlastnímu tělu, komunikaci, kde vyjadřují svoje názory, řeší problémové situace. Žáci se učí prostřednictvím her z oblasti OSV rozvíjet i kooperativní dovednosti. Důležitou součástí je i práce s emocemi, učí se relaxačním technikám, seberegulaci při zvýšené agresivitě.
- Vrstevnické skupiny – jsou tvořeny žáky, kteří mají sníženou citlivost při vnímání sociálních situací a žáky se zvýšenou sociální citlivostí a zároveň schopností předat komunikačně spolužákům pohled na problémy, se kterými si neví rady.
- Zvyšuje se pocit osobního bezpečí a děti se učí novým způsobům chování v rizikových situacích
- Budování pocitu sounáležitosti, tmelení kolektivu, respektování druhých
- Návyky slušného chování

Individuální konzultace se žáky

- zahrnují rozmanitou škálu – školní neúspěch, vztahové problémy doma, se spolužáky, problémy se sexuální identifikací, projevy silné emoční nevyrovnanosti, sebepoškozování

V každém ročníku ve spolupráci s metodikem prevence a speciálním pedagogem probíhá diagnostika kolektivu třídy sociometrickým šetřením

5.2 Školní prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů na prvním stupni

Školní prevenci na prvním stupni má na starosti v první řadě **třídní učitel**. S jednotlivými tématy se děti setkávají především v prvouce, přírodovědě a vlastivědě. Při výuce se využívá nejrůznějších metod, např. výklad, předávání informací, samostatná práce, skupinová práce, projektové vyučování, dramatická výchova nebo využití materiálů školy z oblasti školní prevence.

Při výskytu rizikového chování ve třídě zadává zakázku třídní učitel školnímu speciálnímu pedagogovi, který třídu v různých intervalech navštěvuje, pracuje individuálně, se skupinou či celou třídou, dle potřeb, a cílí na eliminaci rizikového projevu.

Akce „**Rodičovské suplování**“ upevňuje spolupráci školy a rodiny a neformální cestou seznamuje rodiče s prací učitelů výměnou rolí.

5.2.1 Cíl školní prevence dětí mladšího školního věku:

Specifická primární prevence

- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků v oblasti – hygiena, životospráva apod.
- sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování rizikového chování ve třídních kolektivech

Nespecifická primární prevence

- důraz na spolupráci s rodiči a působení na dítě mimo školu
- široká nabídka volnočasových aktivit (<http://www.azschola.cz>)

5.2.2 Konkrétní témata školní prevence v jednotlivých ročnících

1. ročník

- osobní bezpečí (průběžně po celý rok ve všech předmětech a aktivitách)
- základní zásady mezilidské komunikace (průběžně ve všech předmětech a aktivitách, zejména při skupinových činnostech)
- vztahy v dětském kolektivu (průběžně ve všech předmětech, zejména v ČS, ČJ, Tv, Švp)
- každý člověk je jiný
- sledování a respektování odlišností (ČJ, Tv...)
- základní hygienické návyky (průběžně ve všech předmětech a činnostech, Švp)
- využití volného času (průběžně ve všech předmětech a činnostech, Švp)
- rodina, jako bezpečné místo
- vyžití vánočních a velikonočních svátků (Prv, ČJ)

2. ročník

- lidské tělo (Tv – průběžně)
- zdraví a jeho ochrana (Tv – průběžně, Prv – popis částí těla)
- zacházení s léky
- hygiena, čistota – nemoc, úraz, režim dne
- vztahy mezi lidmi
- chování v krizových situacích
- výchova ke zdravotnímu životnímu stylu-prvouka
- etická a právní výchova- prvouka

- občanství, občanský postoj -Prv
- aktivní sociální učení -Prv
- spolupráce s rodiči
- volný čas – kroužky v rámci školy (<http://www.azschola.cz>)
- **bezpečí v online světě**

3. ročník

- pojmy z oblasti prevence, sexuální výchovy a drogové závislosti (člověk, lidské tělo, muž a žena)
- člověk, pečujeme o své zdraví - zdraví a jeho ochrana - první pomoc
- lidé kolem nás, multikulturní výchova
- rodina a škola
- využívání volného času
- volný čas – kroužky v rámci školy (<http://www.azschola.cz>)
- **bezpečí v online světě - sociální sítě a skupiny**

4. ročník

- lidské tělo, odlišnost mezi pohlavími
- životospráva a důsledky nevhodných návyků
- využívání volného času
- pojmy drogová závislost, a sexuální výchova
- vztahy v dětském kolektivu
- skupinová práce –práce v komunikativním kruhu – průběžně
- volný čas – kroužky v rámci školy - (<http://www.azschola.cz>)
- **bezpečí v online světě - sociální sítě a skupiny**

5. ročník

- léčivé a návykové látky
- domov, rodina, důvěra, vztahy
- Kybersíkana a **bezpečí v online světě, sociální sítě a skupiny**
-
- sexuální výchova – člověk a zdravý životní styl (př)
- vztahy v dětském kolektivu
- individuální přístup při řešení problémů
- Komunikace (průběžně ve všech hodinách – prezentace prací, práce ve skupinách, řešení modelových situací, návštěvy muzeí, divadel, výstav, komunikace s dospělými lidmi)

- volný čas – kroužky v rámci školy - (<http://www.azschola.cz>)

5.3 Školní prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů na druhém stupni

Specifická primární prevence

Školní prevenci na druhém stupni je zahrnuta v předmětech člověk ve společnosti, výchova ke zdraví, český jazyk, cizí jazyky, matematika, zeměpis, dějepis, přírodopis, výtvarná výchova, chemie, fyzika, tělesná výchova, informatika, pracovní činnosti a hudební výchova aj.

K práci s tématy lze využít metod výkladu, samostatné práce, práce s médii, projektového vyučování, skupinové práce, hraní rolí, práce s materiálem, besed, přednášek apod.

Akce „Rodičovské suplování“ upevňuje spolupráci školy a rodiny a neformální cestou seznamuje rodiče s prací učitelů výměnou rolí.

Nepecifická primární prevence

- 7. ročník – lyžařský kurz
- 8. ročník – cyklistický kurz
- 9. ročník – vodácký kurz

Na začátku školního roku jezdí každá třída druhého stupně na harmonizační pobyt. Na konci roku absolvuje třídní výlet.

5.3.1 Školní prevence dětí staršího školního věku:

Základem eliminace nežádoucích jevů u dětí staršího školního věku je účinná prevence

- Posílení úlohy učitelů v oblasti **tvorby pozitivního sociálního klimatu, včasné diagnostiky a intervence** při riziku vzniku rizikového chování a **kooperace s odborníky** při jejich řešení.
- Spolupráce s metodikem prevence, speciálními pedagogy, třídními učiteli, s krizovým týmem školy či s vedením
- Věnování pozornosti problematickým skupinám žáků nebo jednotlivcům, odhalování projevů asociálního chování mezi žáky – soustředit se zejména na problematiku **šikany a kyberšikany**
- V rámci prevence kouření přesvědčit žáky o škodlivosti kouření a ve spolupráci s rodiči poukazovat na škodlivost **kouření**
- Sledovat často se opakující, krátkodobé absence žáků – prevence **záškoláctví**.
- **Spolupráce s rodiči** žáků s tendencemi vyhýbat se školní docházce. V problematických případech možnost vyžadování lékařského potvrzení.
- Sebevzdělávání učitelů v metodikách preventivní výchovy a ve výchově ke zdravému životnímu stylu v souladu s Národními vzdělávacími osnovami pro oblast prevence rizikového chování u dětí a mládeže
- Shromažďování a zpřístupňování materiálů pro pedagogický sbor.

Aktivity pro žáky

Specifická primární prevence

- výchova k odpovědnosti za zdraví své i ostatních – vytváření eticky hodnotných postojů a způsobů chování zaměřených pozorností na projekty prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, vandalismu, rasismu, násilí, komerčního sexuálního zneužívání, šikany, kyberšikany...
- dovednost volby správné životosprávy - poruchy příjmu potravy – mentální anorexie a bulimie
- akce zaměřené na práci s národnostními menšinami směřující k potlačení rasismu a xenofobie
- včleňování výchovy ke zdravému životnímu stylu a oblastí preventivní výchovy do výuky jednotlivých předmětů (VKZ, ČVS, Čj, D, Ch, Fy, Př, Z, TV...)

Nespecifická primární prevence

- zvyšování příznivého klimatu ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, ŠVP, lyžařského výcvikového kurzu apod.
- organizování akcí směřujících k oživení klimatu ve škole a zábavnou formou
- zpříjemnění školního prostředí (tematické dny, sportovní akce, víkendové výjezdy atd.)
- široká nabídka volnočasových aktivit - (<http://www.azschola.cz>)
- účast v literárních, vzdělávacích, sportovních a jiných soutěžích
- ekologická výchova (sběr plastových lahví, papíru, nápojových kartonů)
- aktivní účast na speciálních akcích školy – Jarmark, Adventní trhy apod.

5.3.2 PPP realizovaný ne/externími organizacemi ve školním roce 2026/2027

1. Společnost MP Education, s.r.o.

6.ročník

Bát se, či nebát se...? Tvoje cesta, 2 hod.dotace

Anotace

Vzdělávací program je zaměřen na prevenci látkových i nelátkových závislostí s důrazem na vysvětlení mechanismu jejich vzniku, zejména fungování dopaminového systému a rozdíl mezi tzv. „levným“ a „drahým“ dopaminem. Žáci se seznámí se základním dělením psychoaktivních látek a jejich účinky, s riziky spojenými s jejich užíváním a celospolečenskými dopady včetně trestněprávní roviny. Program se věnuje také problematice nelátkových závislostí (technologie, sociální sítě, hazardní hry, nadměrný sportovní výkon aj.) a jejich vlivu na psychické i sociální fungování jedince. Zdůrazňuje roli genetické predispozice, rodinného prostředí a vrstevnických vlivů při rozvoji závislostního chování. Jeho cílem je podpořit u žáků kritické myšlení, schopnost činit informovaná rozhodnutí, posilovat zdravý životní styl a odolnost vůči rizikovému chování.

6. ročník - dívky

Čas proměn – 2 hod.dotace

10+13 dívek

Chlapci

Na startu mužnosti – 1.hod.dotace

10+13 chlapci

7.ročník

Klíč ke vztahům Odemkni vztahy, 2 hod.dotace

Anotace

Vzdělávací program, který pojednává o zdravých mezilidských vztazích, schopnosti předcházet konfliktům, možnostech jejich řešení a otevřené komunikaci. Žáci se prostřednictvím interaktivních aktivit učí rozpoznávat potřeby druhých a komunikovat ty své. Reflektují jedinečnosti konfliktních situací v období snahy o citovou nezávislost, samostatného rozhodování a myšlení. Objevují, co jim přináší přátelství, a učí se přijímat důsledky svých rozhodnutí.

8.ročník

Cesta k respektu Mosty souznění, 2 hod.dotace

Anotace

Program je zaměřen na podporu zdravých mezilidských vztahů a rozvoj sociálních a etických dovedností. Interaktivní formou se věnuje základním hodnotám, jako jsou respekt, laskavost, empatie, tolerance a solidarita. Žáci jsou vedeni k porozumění významu přátelství, důvěry, vzájemné úcty a odpovědného chování v každodenních situacích ve škole i mimo ni. Program napomáhá prevenci negativních jevů v kolektivu (např. šikany, sociálního vyloučení) a posiluje pozitivní klima ve třídě.

9.ročník

Cesta k respektu Mosty souznění, 2 hod.dotace

Anotace

Program je zaměřen na podporu zdravých mezilidských vztahů a rozvoj sociálních a etických dovedností. Interaktivní formou se věnuje základním hodnotám, jako jsou respekt, laskavost, empatie, tolerance a solidarita. Žáci jsou vedeni k porozumění významu přátelství, důvěry, vzájemné úcty a odpovědného chování v každodenních situacích ve škole i mimo ni. Program napomáhá prevenci negativních jevů v kolektivu (např. šikany, sociálního vyloučení) a posiluje pozitivní klima ve třídě.

- **Program akreditovaný MŠMT**
- **Doplňuje** vzdělávání pro žáky ZŠ a SŠ v problematice vývojových změn tj. psychosociálních aspektů dospívání.
- Program připravovaný ve spolupráci s erudovanými odborníky v oblasti psychologie, gynekologie, urologie a zdravé výživy, popř. distribuce preventivně-vzdělávacích materiálů (mailing)
- Přednášky jsou zpracovány v souladu s **Rámcovým vzdělávacím programem, Pedagogicko-organizačními pokyny MŠMT a vycházejí z Koncepce sexuální výchovy** (doporučení MŠMT k realizaci Sexuální výchovy na ZŠ Č.j. 26 976/2009-22).
- **Cílem je pokrývat a naplňovat základní principy primární prevence rizikového chování u žáků**, minimalizovat rizikové projevy jejich chování a předcházet jim, pomoci najít cestu ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování, prohloubit psychosociálních dovedností a techniky zvládání zátěžových situací.
- **Výchova k ochraně reprodukčního zdraví** a pomoc při pochopení vývojových změn i rizikových faktorů souvisejících s obdobím dospívání, s důrazem na kontinuitu programu a jeho systematickou a dlouhodobou preventivní působnost.

2. PČR

Před přednáškou je vyžadovaný rozhovor s metodickým preventistou školy popř. výchovným poradcem nebo třídním učitelem. Cílem rozhovoru je nastínění specifických problémů dané třídy či školy. Jednotlivá témata jsou přednášena v učebnách daných tříd. Spojování jednotlivých tříd se nedoporučuje, přednáška trvá přibližně 45 minut.

- Seznámení s IZS a základy dopravní výchovy
- Setkání s cizím člověkem
- Bezpečně po internetu I.
- Bezpečné heslo II.
- Netolismus
- Skrytá nebezpečí internetu (etika chování)
- Kyberšikana
- Sociální sítě
- Jak jste na tom s telefonem test? – test (závislosti)

Jedná se o kvíz, který má anonymně dětem ukázat jejich závislost na denním užívání „chytrého telefonu“. Test je upraven pro mladší děti ve formě shlédnutí online ZOO pohádky. U starších dětí se klade důraz na multitasking, v případě sociálních sítí ukázka kazuistiky – kybergrooming – manipulace dospělého s dětmi na reálných příkladech.

Důraz se klade na příklady, jak se nechovat na internetu formou prezentace.

„ON-LINE ZOO“: KNIHA PRO DĚTI, KTERÁ UČÍ BEZPEČNÉMU CHOVÁNÍ NA INTERNETU - nejčastější rizika spojená s používáním Internetu a potýkají se s následky jako je závislost na mobilu, kyberšikana nebo grooming. Kniha pomáhá formou pohádky problémy vyřešit, vysvětlí jim, kde došlo k chybě a jak problémům přistě předejít. Seznamuje je tak se základy bezpečného chování na Internetu.

Test „závislosti“ na telefonu je dostupný na stránkách digitalnizdravideti.cz, inspirace z knihy: Hry, sítě, porno - Rodičovský průvodce džunglí digitálního dětství a puberty od Michaela Slussareffa.

1.stupeň

ANOTACE a program K PREVENTIVNÍMU PROGRAMU PRO 1. ročníky

Téma: Bezpečný přístav

(Pravidla třídy a bezpečnost) na 45 minut

- ☐ Cíl: Pochopit, proč máme pravidla, vytvořit si ve třídě bezpečné prostředí a vědět, na koho se obrátit, když potřebuji pomoc.
- ☐ Teoretický rámec: Adaptace na školní prostředí, hranice osobní bezpečnosti, koncept „bezpečných dospělých“ (učitel, speciální pedagog, rodič, policista/hasič).

Struktura programu:

1. Úvod a teorie: Krátký rozhovor s dětmi o tom, k čemu slouží pravidla (stejně jako v dopravním provozu nebo při hře, aby se nikomu nic nestalo).

2. Prezentace:

o Slide 1: Svět bez pravidel (obrázek chaotické křižovatky bez značek vs.

fungující ulice).

o Slide 2: Kdo je můj záchránce? (ikony osob, za kterými můžu přijít, když mám strach nebo problém).

o Slide 3: Třídní superpravidla (3 základní vizuální piktogramy: Nasloucháme si, Pomáháme si, Mluvíme spolu bez ubližování).

3. Praktická aktivita – „Pavučina bezpečí“:

o Průběh: Děti sedí v kruhu. Speciální pedagog drží klubíčko vlny, řekne jedno věc/pravidlo, díky kterému se ve škole cítí dobře (např. „Cítím se dobře, když

mi někdo pomůže s aktovkou“), drží konec provázku a hodí klubko dítěti. Dítě zopakuje své pravidlo a hodí dál.

o Výsledek: Vytvoří se hustá síť. Ukážeme si, že pravidla nás drží pohromadě a chrání. Pokud někdo pravidlo poruší (pustí provázek), síť se rozpadá.

4. Závěr: Reflexe a nalepení 3 základních třídních pravidel na viditelné místo.

ANOTACE a program K PREVENTIVNÍMU PROGRAMU PRO 2. ročníky

Téma: Bezpečně cestou do školy

(Bezpečnost v ulicích) na 45 minut

□ Cíl: Osvojit si základní pravidla bezpečného pohybu na ulici, rozpoznat krizové situace a naučit se správně reagovat při kontaktu s cizím člověkem.

□ Teoretický rámec: Dopravní výchova pro chodce, osobní bezpečnost na veřejnosti, pravidlo „Stop – Odejdi – Řekni to“.

Struktura programu:

1. Úvod a teorie: Jak bezpečně dojít do školy (přecházení, nepozornost s telefonem/sluchátky, neznámí lidé).

2. Prezentace:

o Slide 1: Vidím a jsem viděn (rozdíl mezi tmavým oblečením a reflexními prvky za šera).

o Slide 2: Pravidlo neznámého člověka (Cizí člověk je každý, kým mě rodiče výslovně nepověřili – i kdyby měl roztomilé štěně nebo nabízel sladkosti).

o Slide 3: Můj osobní štít (co dělat, když mě někdo osloví nebo láká do auta).

3. Praktická aktivita – „Semafor situací“:

o Průběh: Děti dostanou červenou a zelenou kartičku (nebo stoupají na

červený/zelený papír na zemi). Speciální pedagog čte modelové situace a děti určí, zda je chování bezpečné (zelená) nebo nebezpečné (červená):

- ☐ „Někdo z auta se ptá na cestu k poště/do ZOO... a zve mě, ať nastoupím a ukážu mu cestu.“ (Červená)
- ☐ „Rozhlédnu se na přechodu, i když svítí zelená.“ (Zelená)
- ☐ „Teta od sousedů mě potká a nabídne mi, že mě dovede domů, ale máma o tom neví.“ (Červená)

o U červených situací si děti prakticky vyzkouší nahlas a důrazně zakřičet: „NE! Já vás neznám!“ a udělat tři kroky vzad.

4. Závěr: Shrnutí pravidla: Nikdy nikam nechodím s nikým bez vědomí rodičů.

ANOTACE a program K PREVENTIVNÍMU PROGRAMU PRO 3. ročníky

Téma: První telefon a WhatsApp

(Digitální stopa a komunikace) 45 minut

- ☐ Cíl: Pochopit fungování třídní skupiny na WhatsAppu, uvědomit si veřejnost a trvalost zpráv v digitálním prostoru a předejít kyberšikaně.
- ☐ Teoretický rámec: Digitální stopa, veřejný vs. soukromý prostor, základní pravidla netikety (etikety na internetu), princip „Co nenasprejuješ na zeď školy, nepiš do skupiny“.

Struktura programu:

1. Úvod a teorie: Třídní skupina na WhatsAppu není pokojíček, kde jsme sami. Je to jako třída plná lidí, kde všichni všechno slyší a vidí.

2. Prezentace:

- o Slide 1: Co se stane na internetu, zůstane na internetu (ikona screenshotu – i když zprávu smažu, někdo už má fotku).
- o Slide 2: Pravidlo tabule/zdi (Vše, co napíšeš do skupiny, si představ napsané na tabuli ve třídě).
- o Slide 3: Emoce za displejem (Jak text bez hlasu a obličeje často zní jinak/hůř, než jsme mysleli).

3. Praktická aktivita – „Živý WhatsApp“:

- o Průběh: Zvolíme 1 dítě jako „Odesílatele“, 1 jako „Příjemce“ a 5–6 dětí jako „Uživatele v chatu“.
- o Odesílatel pošeptá pedagogovi zprávu (např. „Ty tvé boty jsou divné hahaha“). Pedagog ji napíše na velký papír a dá jí Odesílateli.
- o Odesílatel pošle papír Příjemci, ale cestou si ho přečtou všichni ostatní v chatu. Každý na papír přidá svůj komentář nebo reakci (případně ukážeme, jak si papír někdo zkopíruje/ofotí).
- o Pak si s dětmi rozebereme:
 - ☐ Viděli to všichni? Šlo to vzít zpět?
 - ☐ Jak se cítí Příjemce, když si to všichni přečetli?
 - ☐ Jaký je rozdíl mezi tím, když to někomu řeknu do očí v soukromí, a tím, když to pošlu do skupiny?

4. Závěr: Sestavení 3 zlatých pravidel pro třídní WhatsApp (např. 1. Nepíšeme si po 20:00, 2. Nadávky a posměšky do chatu nepatří, 3. Když se mi něco nelíbí, řeším to osobně nebo s dospělým).

4.+5.ročník Na druhé straně je někdo jako já

Poznávání vlastních emocí, vnímání pocitů druhých a uvědomění si toho, jak naše slova a chování mohou druhým ublížit nebo pomoci. Děti si vyzkouší rozdíly mezi komunikací tváří v tvář a přes obrazovku a zamyslí se nad tím, proč se na internetu někdy chováme jinak než v běžném životě.

5.ročník

Anotace: Bezpečnost a odpovědnost očima policie

Přednášející: nrap. Libor Barták Policie ČR

Cílová skupina: Žáci 5. tříd (cca 10-11 let)

Preventivní přednáška a prezentace odborníka z Policie ČR přibližuje pátákům základní pravidla chování v reálném i virtuálním světě formou přiměřenou jejich věku. Žáci se srozumitelnou cestou dozví, jaké hranice nastavuje zákon a jak předcházet rizikovým situacím.

Hlavní témata přednášky:

- **Jak je to s odpovědností:** Kdy začíná trestní odpovědnost a co znamená dodržovat pravidla ve společnosti.
- **Přestupky z běžného života:** Proč se nevyplácí odhazovat žvýkačky nebo odpadky na zem a za co mohou lidé dostat pokutu.
- **Bezpečný internet a bankovníctví:** Jak si vytvořit silné a bezpečné heslo a na co si dát pozor při správě financí či digitální stopy.
- **Sociální sítě bezpečně:** Rizika spojená se sdílením fotografií, jak rozpoznat vyhrožování či kyberšikanu a jak se v takových situacích správně zachovat a kde hledat pomoc.

Specifické i nespecifické primární programy evaluace

- Hodnotíme jednotlivé akce, přednášky, programy nejen interně formou dotazníků spokojenosti a přínosu jak z pohledu dětí tak i dospělých, ale společnosti, kterým zadáváme realizaci, si vedou dotazníky spokojenosti. Od obou se odráží další navazující případná spolupráce.
- Hodnotíme hned po akci, ale i s odstupem, analyzujeme výsledky.
- Zadáváme stejné otázky s odstupem času a data porovnáváme
- Hodnocení účinnosti PP vychází nejen od žáků, ale i od rodičů a široké veřejnosti zejména chováním žáků mimo školu, v reálném světě
- Samostatné práce, výtvary, ale i schránka důvěry mapují efektivně stav žáků a úspěch PP
- Pozorování je další důležitou složkou. Pozorování chování dětí na výletech, akcích mimo školu, sportovních outdoorových pobytech, ale i v jednotlivých vyučovacích hodinách

6 Seznam důležitých institucí v rámci řešení problémů spjatých s prevencí patologických projevů na ZŠ

- a. **Mgr. Alexandr Nišev**, speciální pedagog; alexandr.nisev@zslesniedu.cz
- b. **PaedDr. Monika Koubová**, speciální pedagog; monika.koubova@zslesniedu.cz
- c. **Mgr. Petra Bindr Machartová**, metodik prevence; petra.bindr.machartova@zslesniedu.cz
- d. **Dr. Tereza Jandura**, metodik prevence; tereza.jandura@zslesniedu.cz
- e. **Krajský školský metodik prevence: Mgr. Anna Jirsáková**, speciální pedagog, metodik prevence rizikového chování při PPP, Tel: 482 710 517, e-mail: jirsakova@pppliberec.cz
- f. Integrovaný záchranný systém 112
- g. Záchranná služba tel.: 155
- h. Městská policie: 156
- i. PČR: 158
- j. **OSPOD** – Oddělení sociálně právní ochrany dětí – kurátoři pro děti a mládež
 - Výchovná a poradenská činnost při závadovém chování dítěte, přestupkové a trestné činnosti (problémy s chováním doma či ve škole, konflikty v rodině, neúměrná vzdorovitost, útěky z domova, nerespektování autorit a pravidel, záškoláctví, potulky
 - <http://www.ospod.cz/volna-sekce-1/kontaktujte-ospod/liberecky-kraj>
- k. **Středisko výchovné péče Čáp**
 - <http://svp-lbc.cz>
 - Středisko je školským zařízením poskytujícím preventivně výchovnou péči. Tuto péči poskytuje dětem a mladistvým od 6 do 19 let, popřípadě do ukončení jejich přípravy na povolání ambulantní či internátní formou. Středisko přijímá do péče klienty, u nichž je dominantní porucha chování, ale nenastal u nich důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy. K hlavním obtížím, které středisko řeší patří: školní problémy, problémy v rodině, osobnostní a psychické problémy, počátky zneužívání návykových látek (včetně alkoholu a nikotinu), gambling, projevy asociálního chování.
 - Adresa: Na Výšinách 451/9, Liberec
 - Tel.: 482 750 807, m: 728 145 169
 - e-mail: svp_lbc@centrum.cz
- l. **KN Liberec – dětská psychiatrie**
 - http://www.nemlib.cz/web/index.php?menu=1_33_4
 - (Psychiatrické centrum pro děti a mládež)
 - Poruchy aktivity a pozornosti, chování, kázeňské problémy ve škole, krádeže, útěky z domova, experimentování s drogou, týrané děti, poruchy nálady, vztahové a citové problémy v souvislosti s rodinnými konflikty, rozvody apod. Adresa: Školní 430/18, Liberec 5, Tel. 485 101 102
- m. **ADVAITA Liberec**
 - <http://advaitaliberec.cz/>
 - Prevence a léčba návykových poruch
 - Centrum ambulantních služeb Adresa: Rumunská 14/6, Liberec
- n. **MAJÁK o.p.s;**

- www.majakops.cz

o. MUDr. Vladislav Chvála

- www.lirtaps.cz
- lékař, specialista sexuologie a psychosomatická medicína, psychoterapeut, rodinný a systemický terapeut, zdravotnický garant

7 Základní postupy řešení rizikového chování v škole v souladu se zákonem

Doporučené postupy školy

1. Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti.
2. Zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí.
3. Školním řádem školy a vnitřním řádem školského zařízení (dále jen „školní řád“) jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy.
4. Poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezbytné informace nutné k zajištění jejich ochrany před tímto jevem.
5. Poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.
6. Působit na žáky v oblasti školní prevence užívání návykových látek.
7. Do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotvit informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami.
8. Poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.
9. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi – Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská zařízení apod.
10. V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností a zákonným zástupcům žáka.

7.1 Základní postupy školy při zjištění zneužívání návykových látek

DO ŠKOLNÍHO ZAŘÍZENÍ SE NESMÍ VNÁŠET NÁVYKOVÉ LÁTKY A I VŠECHNY TY LÁTKY, KTERÉ SVÝM TVAREM A CHUTÍ A OBSAHEM NÁVYKOVOU LÁTKU BYŤ JEN PŘIPOMÍNÁJÍ.

Právní odpovědnost

Vyplývá ze zákona č. 112/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č.140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a zákon ČNR č.200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Ohlašovací povinnost policejním orgánům se vztahuje zejména k případům, kdy někdo:

- Nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku
- Přechovává bez povolení omamnou nebo psychotropní látku
- Svádí jiného ke zneužívání návykové látky než alkoholu, nebo ho v tom podporuje nebo zneužívá takové látky, jinak podněcuje k užití nebo ji šíří. Pracovníci škol a školských zařízení musí v případě zjištěného kontaktu žáka s drogou informovat jeho rodiče. V tomto kontextu je nutno respektovat zákon č.94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů. Je-li žák intoxikován drogou a v této souvislosti poslán k lékařskému vyšetření, musí dát rodiče souhlas k vyšetření, je-li žák poslán k ošetření musí být rodiče bezprostředně informováni. Převoz žáka může zprostředkovat pouze Policie ČR.

- Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.
- Školním řádem škola stanoví zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanoví zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanoví rovněž sankci za porušení zákazu.
- Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

7.1.1 Omamné a psychotropní látky, dále jen OPL

Konzumace OPL ve škole

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
- Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
 - www.advaitaliberec.cz
 - www.svp-lbc.cz/
 - <https://www.nemlib.cz/detske-psychiatrie/>

Linka důvěry Liberec – non stop krizová linka a internetové poradenství, telefon: 485 177 177, mobil: 606 450 044
- l) Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
- m) Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.

- n) V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu C. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
- o) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole. 11 § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

7.1.1.1 Distribuce OPL ve škole

- a) Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin.
- b) Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
- c) Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- d) Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
- e) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

7.1.1.2 Nález OPL ve škole

A. OPL nalezena ve škole

V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

1. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
2. nálezu ihned uvědomí vedení školy.
3. Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.
4. nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

B. OPL zadržena u žáka

V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

1. Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
2. nálezu ihned uvědomí vedení školy.
3. nálezu sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.

4. nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
5. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. Podezření na OPLK ve škole

V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že **některý z žáků má nějakou OPL u sebe**, postupují takto:

1. Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
2. Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
3. Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

7.1.2 Alkohol a cigarety

- Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.
- 1 § 8 odst. 1 b) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.
- 2 § 9 odst. 1 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.
- Prostory školy jsou označeny viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Takto jsou označeny vnitřní i vnější prostory.
- Školním řádem je nutné kouření v prostorách školy zakázat a stanovit sankce za porušování tohoto zákazu. 3 § 30 odst. 1 c) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a § 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – metodické a koordinační činnosti odst. 9. § 12 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. 6 § 12 odst. 1 písm. g) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

7.1.2.1 Nález alkoholu nebo cigaret

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat. Odevzdáme je vedení školy se záznamem o nález, a to zajistí jejich likvidaci

1. Školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.
2. Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Nález alkoholu ve škole

- A. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:
1. Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
 2. nález ihned uvědomí vedení školy.
 3. Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- B. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:
1. Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
 2. nález ihned uvědomí vedení školy.
 3. nález sepiší stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
 4. nález vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.
 5. V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – metodické a koordinační činnosti odst. 9. § 187, § 187a, § 188 a § 188a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. 167 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

7.1.2.2 Užití tabákových výrobků ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu školy: o události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.
4. V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
5. V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
6. Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

7.1.2.3 Konzumace alkoholu ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

4. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.
8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
9. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
10. V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
11. Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
12. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka či studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepiše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka
13. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole. 7 § 10 odst. 4 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

7.2 Šikana

Obsah:

1. Charakteristika šikany
2. Podoby šikany
3. Kyberšikana
4. Škádlení x agrese
5. **Přímé varovné signály šikanování**
6. **Nepřímé varovné signály šikanování**
7. Signály pro rodiče
8. Bezpečné prostředí ve škole – prevence šikany
9. Schéma prevence školních šikan na ZŠ Lesní v rámci rovin
10. Charakteristika a základní postup v řešení jednotlivých stádií šikany
11. Nápravná opatření

12. Odpovědnost rodičů
13. Komunikace školy s rodiči
14. Informace pro rodiče o školním programu proti šikanování
15. Šikana zaměřená na učitele
16. Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele z pohledu ZŠ Lesní
17. Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele z pohledu samotného pedagoga
18. Právní odpovědnost školy
19. Trestně-právní hledisko šikany
20. Syndrom CAN
21. Trestní odpovědnost

7.2.1 Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samouúčelností agrese. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků (zde je potřeba citlivě zvážit, zda se jedná o šikanu, či jde o projev nedostatečně rozvinutého sociálního citění žáků). Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

7.2.2 Podoby šikany

Přímá šikana

může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana

má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

7.2.3 Kyberšikana

Kyberšikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pocítuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí; porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku) – např. porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; pomluva (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť; šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku (viz sexting); výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) dle § 192 trestního zákoníku (viz sexting).

Tzv. elektronická šikana, může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví.

7.2.4 Škádlení x agrese

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje **škádlení nebo agrese**, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranný, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

ŠKÁDLLENÍ	ŠIKANOVÁNÍ
Definice: Škádlení patří k rovnocenným, kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.	Definice: Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.
1. Záměr: Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	Záměr: Ublížit, zranit a ponížit.
2. Motiv: Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zodolňování, zmužnění.	Motiv: Základní tandem - moc a krutost. Další motivy překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost ala Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého...
3. Postoj: Respekt k druhému a sebeúcta.	Postoj: Devalvace, znevážení druhého
4. Citlivost: Vcítění se do druhých.	Citlivost: Tvrdost a nelítostnost.

5. Zranitelnost: Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	Zranitelnost: Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6. Hranice: Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	Hranice: Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy sadomasochistická interakce.
7. Právo a svoboda: Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opětovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Právo a svoboda: Bezprávi. Pokud se dítě brání nebo dokonce „legraci“ oplatí je tvrdě ztrestáno!
8. Důstojnost: Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Důstojnost: Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
9. Emoční stav: Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	Emoční stav: Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
10. Dopad: Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	Dopad: Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

7.2.5 Přímé varovné signály šikanování

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem.
- Skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

7.2.6 Nepřímé varovné signály šikanování

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.

- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

7.2.7 Signály šikany pro rodiče

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by tráвило volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad.
- Zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.).
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma více než mělo ve zvyku.

7.2.8 Bezpečné prostředí ve škole – prevence šikany

Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, **odmítá násilí a zneužití moci** v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Je důležité, aby škola tyto hodnoty jasně komunikovala směrem dovnitř školy i vně a zřetelně je hájila a prosazovala (např. tím, že **objeví-li se šikana, přistupuje škola k řešení včasné a otevřené**).

Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany podílela celá škola, zejména **vedení školy** a **krizový tým**:

- Ing. Tomáš Řebíček k – ředitel
- Mgr. Michaela Ulvrová – zástupce ředitele
- Mgr. Aleš Dlouhý – zástupce ředitele
- Mgr. Alexandr Nišev – speciální pedagog
- PaedDr. Monika Koubová – speciální pedagog
- Mgr. Petra Bindr Machartová – školní metodik prevence
- Dr. Tereza Jandura - školní metodik prevence
- Mgr. Radka Leiblová - výchovná poradkyně
- Mgr. Vladimíra Poláčková - výchovná poradkyně

7.2.9 Schéma prevence školních šikan na ZŠ Lesní v rámci rovin

1. Pedagogická komunita, která posiluje imunitu školních skupin a celých škol proti onemocnění šikanováním.
 - Třídnické hodiny
 - pracuje se na ozdravení třídy
 - nastaví se nová funkční pravidla třídy
 - třídnické hodiny pravidelně jednou za týden/14 dní, v rámci těchto hodin probíhá intenzivní práce se třídou
 - dbá se na bezpečné klima, sledování třídy
 - dodržujeme kamarádské vztahy (spolupráce učitel + žáci)
 - jednotné a důsledné vystupování pedagogů ve třídě
 - Školní výlety
 - Harmonizační pobyty
 - Jednotný přístup pedagogického sboru a vedení školy k problematice šikany a jejích dalších proměnných forem
 - Sociometrie
 - klima třídy na www.proskoly.cz, 2x ročně, vyhodnocení speciálním pedagogem, metodikem prevence a TU.
2. Specifický program proti šikanování jako dílčí součást školní komunity, který dokáže případné onemocnění brzy detekovat a účinně léčit.
 - Program minimální školní prevence
 - Individuální konzultace se speciálním pedagogem či metodikem prevence či jiným členem pedagogického sboru
 - Skupinová práce se speciálním pedagogem či metodikem prevence či jiným členem pedagogického sboru

- Práce s třídním kolektivem se speciálním pedagogem či metodikem prevence či jiným členem pedagogického sboru

3. **ZŠ Lesní** spolupracuje s následujícími odbornými službami rezortu školství, tvořené pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry, diagnostickými ústavy apod., jejichž úkolem je umět řešit pokročilé šikany a vůbec poskytnout servis v oblasti prevence šikanování.

- Maják, o.p.s.; <http://www.majakops.cz/>
- Advaita, z.ú.; www.advaitaliberec.cz
- Středisko výchovné péče ČÁP Liberec; <http://www.svp-lbc.cz/>
- Dětský diagnostický ústav a SVP Liberec; www.ddu-liberec.cz/
- Pedagogicko-psychologická poradna, p.o.; www.pppliberec.cz/

4. **ZŠ Lesní** spolupracuje s odborníky z jiných rezortů a nestátními organizacemi zabývajícími se prevencí šikanování. Patří sem například spolupráce s kriminalisty pro mládež, sociálními kurátory, dětskými psychiatry, zejména při brutálních a kriminálních šikanách.

- Oddělení dětské psychiatrie, Krajská nemocnice Liberec; <https://www.nemlib.cz/detske-psychiatrie/>
- Policie ČR; www.policie.cz
- Oddělení sociálně-právní ochrany dětí; <http://www.liberec.cz/cz/magistrat-radnice/odbory-magistratu/odbor-socialni-pece/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti/>

7.2.10 Charakteristika a základní postup v řešení jednotlivých stádií šikany

a. První stadium – Zrod ostrakizmu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Základní postupy v řešení

- vyhodnotit situaci a posoudit, zda se jedná o šikanu, či nikoliv.
- opřít se o nejnapadnější zřetelné projevy šikany - **záměrnost, opakování, samoučelnost agrese a nepoměr sil.**
- Odlišit šikanování od škádlení A PŘÍBUZNÝCH FENOMÉNŮ ZLA – jako je například zneužívání moci pedagoga vůči žákovi a šikanování od jiných typů násilí mezi žáky, například od jednorázového konfliktu či rvačky mezi podobně silnými chlapci, kteří se poperou kvůli dívce, která se jim oběma líbí.
- Postupovat dle následujícího manuálu (obdobný pro stadia 1-3)
 1. Kontaktovat speciálního pedagoga (Mgr. Alexandra Niševa) či školního metodika prevence (Mgr. Petru Bindr Machartovou) a ti dále pokračují v procesu řešení šikany
 2. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
 3. Rozhovor s informátory a oběťmi
 4. Nalezení vhodných svědků

5. Individuální rozhovory se svědky
6. Ochrana obětí
7. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru
 - a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
8. Realizace vhodné metody
 - a) Metoda usmíření
 - b) Metoda vnějšího nátlaku (výhovný pohovor nebo výchovná komise)
9. Třídní hodina
 - a) Efekt metody usmíření
 - b) Oznámení potrestání agresorů
10. Rozhovor s rodiči obětí
11. Třídní schůzka
12. Práce s celou třídou

b. Druhé stadium – Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Základní postupy v řešení

- viz stádium 1

c. Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Základní postupy v řešení

- viz stádium 1

d. Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Základní postupy v řešení

Základní krizový scénář pro výbuch skupinového násilí

První (alarmující) kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

Příprava podmínek pro vyšetřování

1. Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy a speciálního pedagoga (Mgr. Alexandra Niševa) a školního metodika prevence (Mgr. Petru Bindr Machartovou)
2. Zabránění domluvě na křivé výpovědi
3. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
4. Oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

Vyšetřování

1. Rozhovor s obětí a informátory
2. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
4. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory

Léčba

1. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

e. Páté stadium – Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Základní postupy v řešení

- Viz stádium 4

7.2.11 Nápravná opatření

- a) výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy - nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);
- b) realizace individuálního výchovného plánu agresora
- c) snížení známky z chování
- d) převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek)
- e) doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu.

- f) Podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

LIBEREC

1. Dětský diagnostický ústav a SVP Liberec

<http://www.ddu-liberec.cz/>

485 341 107 – stálá služba

2. Středisko výchovné péče ČÁP Liberec

<http://www.svp-lbc.cz/>

Tel: 482 750 807

3. OSPOD Liberec – odbor sociální péče

<http://www.liberec.cz/osp/>

Tel.: 48 524 4941

7.2.12 Odpovědnost rodičů

- Rodiče jsou odpovědní za péči o dítě - o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte.
- Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku.
- Rodiče pak mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

7.2.13 Komunikace školy s rodiči

Když rodiče přijdou žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte

- nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě,
- nevyjadřuje pochybnosti,
- nechápe prosbu rodičů jako stížnost,
- nezlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jenom o škádlení atd.,
- je nutné rodiče v klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat,
- je potřeba se umět doptat na důležité informace,
- podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit.
- Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně.
- U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.
- Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

- Vážnou chybou je neinformování rodičů o řešení šikany.
- Chybou je taktéž nepřipravená třídní schůzka a opakované řešení šikany s rodiči, což vede k eskalaci destruktivních procesů a negativních emocí.
- Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila.
- U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou.
- Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

Komunikace s rodiči protagonistů šikany

- Škola nezve rodiče protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena.
- Nikdy si nezvat najednou rodiče údajných obětí a údajných agresorů, podezřelé žáky, některé pedagogy a vyšetřovat situaci se všemi najednou, případně pořizovat video nebo audio záznam.

7.2.14 Informace pro rodiče o školním programu proti šikanování

Vážení rodiče,

naše škola je příznivě hodnocena jak rodičovskou veřejností, tak i Českou školní inspekcí. Velmi si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. **Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s vámi – rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitele školy).** Využít lze také naši e-schránku důvěry, která je k dispozici na webových stránkách školy. **Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.**

Mgr. Petra Bindr Machartová

metodik prevence

7.2.15 Šikana zaměřená na učitele

- celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy.
- dochází k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a **žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.**

Formy šikany učitele:

- Bossing - Agresivní chování s cílem ublížit učiteli ze strany vedení
- Mobbing - Agresivní chování s cílem ublížit učiteli ze strany kolegů
- Staffing - Agresivní chování s cílem ublížit učiteli ze strany podřízených kolegů
- Šikana ze strany zákonných zástupců

7.2.16 Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele z pohledu ZŠ Lesní

- vytváření a udržování bezpečné školy
- celoškolský přístup, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde. Uvědomění si rizika a jeho deklarace může významně snížit rozvoj šikany.
- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.
- Vedení školy
- ŠMP, spec. Pedagog
- Schránka důvěry

7.2.17 Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele z pohledu samotného pedagoga

- Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě,
- na konflikt nebo nerespektování reaguje včas,
- pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně,
- vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou,
- usměrňuje řešení na individuální konzultaci,
- vyhýbá se konfrontačnímu tónu,
- posiluje zapojení žáků do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky zajímavými,
- propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků,
- jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné a odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout,
- očekává úspěch u všech žáků a podporuje je,
- dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře,
- staví na silných stránkách žáků,
- nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou,
- při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost,
- všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas a adekvátně na ně reaguje.

7.2.18 Právní odpovědnost školy

- K tomu, aby byl pachatel právně postižen, musí být starší 15 let (15-18 let mladiství)
- K trestní odpovědnosti mladších 15 let nedochází, ale mohou být postiženi nařízením ústavní výchovy, nebo nad nimi může být stanoven dohled, případně mohou být postiženi rodiče.
- Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu

zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

- Podle vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.
- Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:
- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit **zákonnému zástupci** jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).
- Škola ohlašuje **orgánu sociálně-právní ochrany dětí** takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce OSPOD je **vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence**.
- Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou **případové konference**, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
- Pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskrétnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je **nástrojem případové práce** (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatřeního za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na **Policii ČR**. Trestní oznámení je možné podat také na **státní zastupitelství**. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyznění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

7.2.19 Trestně-právní hledisko šikany

- V zákoně č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto **šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů**.
- **Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek** dle zákona číslo 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“). Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přestupcích (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.
- **Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů:** proti zdraví: § 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví; proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství: § 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk; dále pak trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: § 185 Zásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; trestných činů proti majetku: § 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci; konečně se může jednat i o trestné činy narušující soužití lidí: § 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.
- Je-li šikana motivována důvody, jako jsou zdravotní postižení, etnicita, náboženství a podobně, a splňuje-li znaky podle příslušných níže uvedených ustanovení trestního zákoníku, lze v určitých případech uvažovat také o trestném činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně i podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 355, resp. 356 trestního zákoníku). Takovýto motiv může rovněž u některých výše uvedených trestných činů podmiňovat užití přísnější klasifikace, tedy možnost udělení vyššího trestu.

7.2.20 Syndrom CAN

Týrání nebo zneužívání dítěte

Při podezření máme povinnost oznámit OSPODu tel: 48 524 4810 nebo Policii ČR, která má větší pravomoci situaci řešit.

Oznámíme rovněž vedení školy, informujeme školního psychologa.

7.2.21 Trestní odpovědnost

Ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, je trestně odpovědnou osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže se pak takový trestný čin označuje jako provinění. V případě jednání vykazujícího znaky trestného činu, kterého se dopustilo dítě mladší 15 let, se hovoří o činu jinak trestném. I když dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, mohou mu být dle

tohoto zákona soudem pro mládež uložena opatření potřebná k jeho nápravě. Činu jinak trestného se může dopustit též mladistvý (osoba starší 15 a mladší 18 let, která je trestně odpovědná), který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání.

Povinnost překazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku

Přestože, jak bylo řečeno výše, šikana není sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, může svým charakterem naplňovat znaky protiprávního jednání na úrovni přestupku nebo trestného činu. Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné zmíněným orgánům ohlásit. Smyslem ustanovení o trestnosti nepřekažení trestnému činu je zabránit spáchání některých závažných činů a tím chránit společnost před jejich důsledky. S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsaných trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich uvedeným trestným činům dochází.

Povinnost překazit páchaní nebo spáchání trestného činu (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu překazit. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin nepřekažení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. **Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.** V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170), loupeže (§ 173), vydírání (§ 175), znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), krádeže (§ 205).

Neoznámení trestného činu (§ 368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin neoznámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170).

V uvedených případech má každý povinnost vyjmenované jednání buď překazit, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán. V ostatních případech povinnost ze zákona sice nevznikla, ale to neznamená, že oznamovat nelze (nenásleduje sankce za neoznámení). Zároveň je však třeba mít na paměti, že úmyslně lživé obvinění jiného ze spáchání trestného činu může samo představovat trestný čin křivého obvinění (§ 345). Právnické osoby vykonávající činnost škol, jako poskytovatelé veřejné služby, by měly u každého protiprávního jednání spáchaného v jejich jurisdikci, které naplňuje znaky trestného činu, tyto skutečnosti oznamovat a to zejména proto, že příjemci jejich služeb jsou žáci, které ve většině případů nemohou svá práva účinně vymáhat a jsou proto odkázáni na pomoc druhých.

Při oznamování a zjišťování informací je zapotřebí mít na paměti **presumpci nevinu**, tedy dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět jako by byl vinen.

V případech podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně školního metodika prevence či výchovného poradce, je nutné se obrátit na ředitele příslušné školy nebo školského zařízení. Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitele a postup školy v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost nebo oznámení České školní inspekci (dále jen „ČŠI“). Stížnost nebo oznámení podané písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímají na všech pracovištích ČŠI. V případě, že stěžovatel požádá o utajení své totožnosti, zaručuje ČŠI anonymitu při prošetřování. Je však důležité, aby ve stížnosti byly popsány všechny podstatné okolnosti, včetně identifikace školy.

Stížnost nebo oznámení je možné adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI i na ústředí, tzn. na adresu: Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5, resp. elektronicky na adresu posta@csicr.cz. Při šetření zřizovatelem a ČŠI bývá do týmu zařazen specialista na řešení šikany. Současně je možné stížnost podávat školskému ombudsmanovi (ombudsman@msmt.cz), veřejnému ochránci práv (podatelna@ochrance.cz) a na příslušné státní zastupitelství. V případě, že stížnost či oznámení zasahuje oblast pracovně-právních vztahů, je možné se obrátit na příslušný inspektorát práce. Další možností je pak řešení sporu podáním žaloby na ochranu osobnosti nebo pomocí antidiskriminačního zákona u soudu.

7.3 Krádeže a vandalismus v prostředí školy

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednáním, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

7.3.1 Preventivně proti krádežím

1. Ve školním řádu uvést, že krádeže jsou protiprávním jednáním a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.
2. Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola ve školním řádu, školské zařízení ve vnitřním řádu:
 - a) zdůrazní, že (cenné) věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním nemají žáci do školy nebo školského zařízení nosit nebo
 - b) ředitel školy ve školním řádu určí způsob zajištění těchto předmětů na určeném místě.
3. I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá do výše 5 000 Kč (§ 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník); pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení.
4. Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímoví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

7.3.2 Nahlášení krádeže žákem

1. Události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného.
2. Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.
3. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

7.3.3 Preventivně proti vandalismu

1. Ve školním řádu uvést, že každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.
2. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

7.3.4 Jak postupovat při vzniku škody

1. Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
2. V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
3. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

7.4 Používání elektroniky ve škole a při vyučování

- Používání veškeré školní elektroniky slouží výhradně k výuce a vykonávají se na ní pouze aktivity, které vyučující zadal
- na soukromém zařízení je striktně zakázáno navštěvovat, šířit či nabádat k návštěvě obsahu, ohrožujícího mravní výchovu dětí a mládeže, nevhodného či zavádějícího obsahu
- Je striktně zakázáno pořizovat záznam bez vědomí druhé osoby. Záznam je možné pořídit jen na základě jasných instrukcí vyučujícího
- Na prvním stupni je používání mobilních telefonů zakázáno, pokud TU neumožní jinak
- Na druhém stupni je možné používat mobilní telefon pouze o velké přestávce při respektování pravidel výše
- Pokud je potřeba nutně použít mobilní telefon mimo vyhrazenou dobu, musí k tomu být svolení vyučujícího

7.5 Etický kodex školy

Kodex zaměstnanců ZŠ Lesní

motto: „ŠKOLA, KDE SE UČÍME DOVEDNOSTEM PRO ŽIVOT, KDE NACHÁZÍME PŘÁTELSTVÍ, BEZPEČÍ A RADOST.“

1. Jsme empatičtí, spravedliví, respektujeme názor druhých, jsme ohleduplní.
2. Jsme zodpovědní za své jednání, nezneužíváme svého postavení, umíme přiznat chybu.
3. Jsme vzorem v chování, jednání, vystupování, učíme žáky prosociálnímu chování.
4. Rozvíjíme žákovy pozitivní stránky, vzniklé problémy řešíme společně s rodiči a dítětem, věnujeme se prevenci.
5. Soustavně se vzděláváme, nové poznatky aplikujeme při výuce.
6. Respektujeme důvěrnost informací, jsme loajální, využíváme vhodných možností k propagaci školy.
7. Spolupracujeme s kolegy, pomáháme začínajícím.
8. Jsme dochvilní, udržujeme pořádek ve škole.
9. Svoji práci vykonáváme s láskou.
10. Jsme pozitivně naladěni a problémy řešíme s potřebným nadhledem
11. Komunikujeme otevřeně a konstruktivně

7.6 Pravidla pro učitelské děti

Východiska pro zaměstnance:

- Prioritou zaměstnanců v pracovní době musí být jejich práce.
- Pracovní doba zaměstnance je dána jeho smluvním závazkem, ne rozvrhem jejich dítěte.

Pravidla pro vzájemnou komunikaci a funkčnost:

- Rodič pracující ve škole se ujistí, že jejich dítě rozumí a respektují hranice uvedené v této směrnici, aby minimalizovali narušení vzdělávacího procesu a výkony pracovníků školy a školky.
- Zaměstnanci nesmějí navštěvovat třídu, kde je jejich dítě, během výuky (včetně přestávek) pokud není jejich návštěva třídy pracovní.
- Osobní konverzace a zprávy s jejich dítětem by měly probíhat v době před začátkem nebo po skončení vyučování.
- JAKO OSTATNÍ RODIČE jsou zodpovědní za jejich včasný příchod do školy, plnění školních povinností.
- Žáci jsou v době výuky exkluzivně zodpovědností dané paní učitelky. Pokud čekají na skončení pracovní doby zaměstnance, jsou v družině. Na přechodnou dobu nezbytně nutnou může dítě čekat v kabinetu rodiče.
- Rodiče nemohou sami o sobě (pokud má jejich dítě problém s jiným žákem školy) oslovit žáky školy a problém vzít do vlastních rukou.
- Pokud se chtějí účastnit akcí spolu s jejich dítětem, musí mít povolení od nadřízeného a zajistit za sebe náhradu – dohledy, výuka
- Žáci si jsou vědomi, že nemají ve škole žádná privilegia, protože je jejich rodič učitelem školy

8 Inkluze

Novela školského zákona garantuje s účinností od 1. září 2016 právo dětí na tzv. podpůrná opatření. Tato opatření pomohou překonávat jejich znevýhodnění – ať už se jedná o děti a žáky ze sociálně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí, děti a žáky zdravotně postižené a znevýhodněné nebo žáky (mimořádně) nadané.

Žáci naší školy, kteří mají podpůrná opatření (1-3) jsou evidováni v jednotném systému, kde je záznam o tom, zda se jedná o podpůrné opatření v rámci chování, poruch učení a chování, nadání-talent, zdravotní důvody, špatné životní podmínky, jiné kulturní prostředí či jiném. Mnohde se jednotlivé položky u jednoho žáka prolínají a podpůrná opatření jsou kombinovaná (ADHD – poruchy chování a učení, aj.) Na základě vyšetření Pedagogicko-psychologické poradny mají k dispozici kromě speciálních pomůcek i některé děti asistenta pedagoga, který se jim individuálně věnuje během vyučování.

8.1 Postup při řešení, kdy mám žáka se vzdělávacími potížemi, kterému mohou pomoci podpůrná opatření:

(důvody zdravotní, poruchy učení a chování, špatné životní podmínky, jiné kulturní prostředí, talent atd.)

1. Kontaktuji rodiče, situaci s nimi proberu, navrhnou opatření, se kterými rodič souhlasí.
2. Pro žáka napíši *plán pedagogické podpory* (PLPP). Toto se děje po domluvě s třídním učitelem a výchovným poradcem. PLPP lze použít pro více předmětů.
3. Začnu s realizací podpůrných opatření.
4. Provedu záznam do trezoru do tabulky „u inkluze“.
 - a) V případě, že opatření pomáhají, pokračuji v PLPP.
 - b) V případě, že opatření nejsou v časovém horizontu 3 měsíců dostačující (např. je třeba navýšená hodina, zakoupení speciálních pomůcek), rodič objedná po dohodě se školou své dítě na vyšetření do ŠPZ.
 - c) V případě závažných situací není nutné dodržet limit 3 měsíců pro objednání k vyšetření do ŠPZ (nutno konzultovat s výchovnou poradkyní).

Rodič žáka objedná k vyšetření do ŠPZ:

1. Škola odešle do ŠPZ snímek školy a PLPP. **Je vhodné přesně specifikovat, co žák potřebuje i pokud jde o pomůcky – uvést konkrétně!**
2. Do doby, než škola obdrží **doporučení**, pokračuje v PLPP.
3. Po vyšetření obdrží škola přes datovou schránku **doporučení**.
4. **Škola kontaktuje do 4 dnů po obdržení doporučení rodiče a vyzve jej k podpisu tohoto doporučení.**
5. Škola začne poskytovat příslušná doporučení.
6. Veškeré informace z doporučení (především identifikační kód a kódy pro NFN) nahlásí ihned panu zástupci do matriky, aby mohlo dojít k čerpání finančních prostředků.
7. V případě, že je to uvedeno v doporučení, učitel vypracuje do 30-ti dnů **IVP** a odešle jej příslušnému pracovníkovi ŠPZ ke kontrole.
8. Po „návratu“ **IVP** ze ŠPZ jej dopracuje, vytiskne a nechá podepsat všem zúčastněným stranám.

V případě nesouhlasu rodičů s PLPP nebo jeho výhrady k doporučení ze ŠPZ, kontaktujeme výchovné poradkyně, aby mohlo být dále řešeno.

8.2 Ohrožení žáka školním neúspěchem

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje Školský zákon č. 561/2004 Sb. v § 16 (novela školského zákona č. 472/2011 Sb.), Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a novela této vyhlášky – Vyhláška č. 147/2011 Sb.

Cílem současného školství je vytvořit takové školní prostředí a klima školy, které by poskytovalo všem žákům stejné podmínky a šance na dosažení odpovídajícího stupně vzdělání a zajistí jim právo na rozvoj jejich individuálních předpokladů (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon). V posledních dvou desetiletích dochází v České republice k významným změnám ve vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Projevuje se to snahou integrovat co největší počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných typů škol a školských zařízení.

Na naší škole realizujeme doučování pro skupinky dětí, které jsou ohroženy školním neúspěchem po stránce vzdělávací a eliminujeme výchovně ve vrstevnické skupině, viz výše.

9 Zdroje

1. Metodické doporučení k školní prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28
2. Manuál na řešení šikany a jejích ostatních forem a projevů v souladu s metodickým pokynem MŠMT 2016.
3. Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT ČR na období 2005-2008 Č.j.: 10844/2005-24
4. Metodický pokyn MŠMT ČR Č.j: 10194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví
5. Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií České republiky při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané Č.j.. 25884/2003-24
6. Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy (Michal Miovský a kol. 2012)
7. MATĚJČEK, Z. Praxe dětského psychologického poradenství. Praha: SPN, 1991. 335 s. ISBN 80-04-24526-9
8. Phdr. Tomáš Čech, Ph.D., Nežádoucí sociálně patologické projevy školních dětí)
9. Pedagogický slovník, Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 310
10. Metodický pokyn MŠMT, č.j. 10 194/2002 – 14 „k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ ze dne 11. března 2002.“
www.msmt.cz/uploads/Priloha_11_Zaskolactvi.doc
11. <http://www.psycholog-svobodova.cz/news/skryte-zaskolactvi/>
12. <https://spomocnik.rvp.cz/>
13. www.digitalnizdravideti.cz